

KLİMUD
“SAHADA SORUN VAR II”
ÇALIŞTAYI
AYRINTILI RAPORU

Tarih: 10.11.2017

Düzenleme Kurulu: Faruk Aydın

Aynur Eren Topkaya

Ahmet Pınar

Yüce Ayhan

Sunuş: Faruk Aydın

Amaç: Farklı kurumsal yapılarda görev yapmakta olan Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlarının karşılaştıkları sorunların, mevcut durum ve geleceğe dönük yapılanmaların, uygulamaların gündeme getirdiği ve getirmekte olduğu sorunların ortaya konması, bilgi paylaşımı ile bu alanlarda iyileştirmenin yapılabilmesi ve sorunların çözülebilmesi için izlenmesi gereken stratejilerin ve yapılması gereken düzenlemelerin birlikte belirlenmesidir. Ayrıca bu konularda hepimizin ortaklaşacağı bir hazır bulunmuşluk düzeyi yaratmak ve böylece Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlarının sağlık hizmeti sunumundaki verimliliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Çalıştay Konuları

- **Tıbbi Mikrobiyoloji Uzmanının Özlük Hakları**
- **Şehir Hastaneleri, Merkez Laboratuvarları ve Hizmet Alımları**
- **Halk Sağlığı Laboratuvarları**
- **Akılcı Laboratuvar Kullanımı**

Grup kolaylaştırıcıları:

1.Tıbbi Mikrobiyoloji Uzmanının Özlük Hakları; Yüce Ayhan, Aynur Eren Topkaya, Ahmet Pınar

2. Şehir Hastaneleri, Merkez Laboratuvarları ve Hizmet Alımları; Sebahat Aksaray, Gül Erdem, Gülşen Hazırolan

3. Halk Sağlığı Laboratuvarları; Selin Nar Ötgün, Serap Süzük Yıldız, Erhan Başar, Yüksel Akkaya

4. Akılcı Laboratuvar Kullanımı; Ceren Karahan, Rukiye Berkem, Pınar Çıragil, Işın Akyar

Yöntem

- Her bir konu için, masalar oluşturulmuş ve mevcut çalışılan birimler ve tecrübeler göz önünde bulundurularak, katılımcılar katkı verebileceklerini belirttikleri masalara yerleştirilmişlerdir.
- Açılış konuşması ardından Tıbbi Mikrobiyoloji İnsan Gücü çalışma grubu tarafından yapılmış olan anket çalışmasının sonuçları “**Laboratuvarlarımızda durum**” başlığı ile sunulmuş, ardından da, ‘**Genç Uzman Çalıştay Raporu**’ sunulmuştur.
- Konular ile ilgili olarak çalışmaya katılan uzmanlar sorunlarını dile getirmişler ve çözüm önerileri tartışılmıştır.
- Çalıştay sonunda tüm gruplar grup sunumları yapmışlardır.

Çalıştayda görüşülen konular

1. Tıbbi Mikrobiyoloji Uzmanının Özlük Hakları

Özlük haklarımızda yaşanan sorunlar üç ana başlık altında toplanmıştır:

- **Mevzuata Uygun Olmayan Durumlar:**
  1. Bazı kamu hastanelerinde hastane yöneticileri kesinleşmiş idari yargı kararlarıyla uygulama netliği olmasına karşın, usulsüz biçimde tıbbi mikrobiyoloji uzmanlarını acil servis nöbeti ile görevlendirmektedirler.
  2. Kamu ve özel hastane yönetimleri tarafından Tıbbi mikrobiyoloji uzmanı görev, yetki ve sorumluluk alanında bulunan laboratuvar tetkiklerinin idari, hukuki ve bilimsel gereklilikler göz ardı edilerek, bu alanda yetkisi bulunmayan tıbbi biyokimya, hematoloji gibi başka uzmanlık dallarında ihtisas sahibi uzmanların denetimine ve onayına bırakılmaktadır.
  3. Tıbbi mikrobiyoloji uzmanlık öğrencilerinin uzmanlık eğitimleri sırasındaki Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji rotasyonları

esnasında rutin sağlık hizmeti yükünü azaltmak maksadıyla hasta takibi ve poliklinik görevlerine öncelik verilerek, çekirdek eğitim müfredatındaki ilgili rotasyon hedefleri gözardı edilmektedir.

4. Kamu hastanelerinde tıbbi mikrobiyoloji uzmanlarının kongre izni kullanmasına izin verilmemekte, bilimsel kongrelere katılımları engellenmektedir.

- **Ek deme sorunları:**

1. Hizmet hastanelerinde Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlarının döner sermaye katsayısı 2.5 ile çarpılırken, eğitim hastanelerinde ise 2,4 ile çarpılmaktadır.
2. Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlarının yan dal uzmanlıklarında döner sermaye katsayısı belirsizliği mevcuttur. Diğer uzmanlık alanlarına ait yan dal uzmanlarının döner sermaye katsayısı 3 ile çarpılırken, Tıbbi Mikrobiyoloji için bu oran 2,4 olarak uygulanmaktadır.
3. Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlarına Kan Transfüzyon Merkezi veya Merkezi Sterilizasyon nitesi gibi klinik hizmetlerin yürütülmesinde görev verilmektedir, ancak sorumluluğu yüksek olan bu hizmetler için herhangi bir ek ücret verilmemektedir.
4. Laboratuvar ruhsatını alan laboratuvar sorumlularına bu hizmetleri için ek ödeme yapılmamaktadır.
5. Merkez Laboratuvarlarda aynı işi yapan uzmanlar arasında bağlı oldukları hastanelerden kaynaklanan ciddi döner sermaye farklılıkları mevcuttur.

- **Yetki gaspı:**

1. Bazı mikrobiyoloji laboratuvarlarının yetki ve sorumluluğu Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji eğitim kliniklerine verilmektedir.
2. Laboratuvarda alışan yardımcı sağlık personelinin kontrol ve idaresini Sağlık Bakım Hizmetleri Müdür'leri yapmaktadır ve bu durum laboratuvar yönetiminde kargaşaya sebebiyet vermektedir. Sağlık Bakım Hizmetleri Müdür'leri laboratuvarda çalışacak personel sayı ve niteliğine de karar vermektedir. Yardımcı sağlık personelinin çalışma düzeni ve izinleri de aynı kişiye bağlıdır. Özetle şu halde, Laboratuvar sorumlusu yardımcı sağlık personelinin amiri konumundan çıkarılmıştır.

Laboratuvardaki iş üretiminden sorumlu olan laboratuvar uzmanı personel ile ilgili herhangi bir yetkiye sahip değildir. Bu durum yönetimin organizasyonunda ve laboratuvarın iş üretiminde olumsuzluk kaynağıdır.

3. ÖNERİLER:

- Derneğin ek ödeme sorunları ile ilgili sistematik bir çalışma yapması ve haksızlığın giderilmesi için resmi makamlarla görüşülmesi
- Tıpta Uzmanlık Sınavı ile Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlık eğitimine giriş sürecinden başlayarak eğitim sırasında yaşanan bütün haksızlıkların denetimi için TTYMK veya derneğin gözlem yapması ve bu konuda uyarı ve görüş vermesi
- Dernek tarafından hazırlanan bütün rehberlerin tüm hastanelerde standart laboratuvar hizmetinin üretilebilmesi amacıyla Sağlık Bakanlığı tarafından resmi yazı ile kurumlara tebliğ edilmesinin sağlanması

2. Şehir Hastaneleri, Merkez Laboratuvarları ve Hizmet Alımları

Olumlu Yönler

- Daha az cihaz ile daha hızlı sonuç verme süresi
- Cihaz otomasyonları nedeni ile numune yönlendirilmesindeki zaman kayıplarının en aza indirilmesi.
- Hastalardan daha az kan alınması, hasta memnuniyeti olması
- Tüp takip edilebilirliğinin artması, numune kaybının en aza indirilmesi
- Kişilere bağlı hata ihtimalinin en aza indirilmesi
- Depoda sarf malzemesi sıkıntısının yaşanmaması
- SUT'da yer alan tüm testlerin çalışabiliyor olması

Belirlenen sorunlar

- Hizmet alımı nedir? Bunun tanımı ile ilgili olarak da çok farklı uygulamalar bulunmaktadır.
- Modeller farklı olduğundan, sorunlar ve çözümler de büyük ölçüde farklılıklar göstermektedir.
- Laboratuvarlar firmaların sahipliğinde, uzmanlar da yalnızca çıkan sonuçlarda onayı-imzası bulunması zorunlu olan kişiler gibi algılanıyor.

- Hizmet alımlarının yaygınlaşması ile birlikte
  - ✓ Stok takibi
  - ✓ Maliyet hesaplaması
  - ✓ Şartname hazırlanması
  - ✓ Yeni teknolojilerin araştırılması
- gibi uzmanlık eğitimi sırasında öğrenilen konulardan uzaklaşma bulunmakta, yeni yetişen uzmanlar bu konularda eksik kalmaktadır.
- Hizmet alım modellerinde de hastane personeli ve hizmet firması personeli arasında sıkıntı yaşanmaktadır, hastane personeli hizmet firması personelinin çalışmasını beklemektedir.
  - Kamu personeli şehir hastanelerinde teknik eleman olarak yer almıyor
  - Şehir hastanelerinde hizmet alım firması eldiven, sabun vb. malzemeleri vermek istemiyor, ya da bu konularda ciddi kısıtlamalarda bulunuyor.
  - Şartnameler hazırlanırken, laboratuvarlar ve iş akışı planlamalarında uzmanları görüşü alınmadı.
  - Uzman odaları uzman sayısı için yeterli değil. Bazı kurumlarda uzmanların fiziki çalışma alanları uygun ve yeterli değil
  - Şehir hastanelerinin yerleşimi nedeniyle ulaşım sorunu bulunuyor.
  - Ankara İstanbul gibi büyük şehirler dış testleri hızla çalıştırabiliyor, diğer şehir hastanelerinde bu süre en az bir hafta.
  - Acil tetkikler ile rutin tetkikler arasında bir ayırım yapılmadığından, 7 gün 24 saat test ayırt etmeksizin çalışılması ve hızla onaylanması beklenmektedir.
  - Ek ödeme, nöbet, fazla mesai gibi ücretlendirmelerle ilgili sıkıntılar bulunduğundan, vardiya usulü çalışmanın gündeme gelmesi söz konusudur.
  - Hizmet alımları modelleri oluşturulurken, laboratuvarlar tasarlanırken, nitelik olarak değil ama nicelik olarak daha az sayıda test çalışıldığı düşünülen Tıbbi Mikrobiyoloji laboratuvarları ve uzmanları çekinik bırakılmakta, fikirleri alınmamaktadır.
  - Merkez laboratuvarlarının eğitimdeki olumsuz etkileri kendisini hissettirmektedir, yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan şehir hastanelerinin eğitime yaptığı olumlu/olumsuz etkiler ise zamanla ortaya konabilecektir.
  - Hizmet alımlarında firmaların kendi aralarındaki anlaşmalar nedeniyle ihale iptalleri, hizmet aksamaları ve taşeron firmaların hizmet anlayışı ise oldukça olumsuz etkiler yapmaktadır.

- Şehir hastanelerinde işleyişin nasıl olacağı, hangi hastanelerde hangi bölümlerin kalıp, hangisinin bu yerleşkelere taşınacağı konusunda da bilgilendirme yapılmamıştır.
- Şehir hastanelerinde eğitim ve araştırma hastanelerinden gelen bölümlerde eğitimin nasıl sürdürüleceği ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.
- Şehir hastanelerinde, üst-alt ve dahi onun altı yükleniciler gibi ortaklıklar nedeniyle, çok basit bir sorunun çözümünde dahi işleyiş çok hantallaşmaktadır.
- Merkez Laboratuvarlarda aynı işi yapan uzmanlar arasında bağlı oldukları hastanelerden kaynaklanan ciddi döner sermaye farklılıkları mevcut olup bu da iç barışın bozulmasına neden olmaktadır.
- Beklenen iş yüküne göre yeterli mikrobiyoloji uzmanı istihdam edilmemektedir. Planlamalar neredeyse tamamen otomasyonla yürütülen biyokimya testleri gibi düşünülmektedir. Oysaki Tıbbi Mikrobiyoloji Laboratuvarının yaptığı işin çok önemli bir kısmı manuel ve yoruma tabidir.
- Aşırı iş yükü uzmanlarda süreçlere yeterince hakim olamayıp hatalı sonuç verme endişesi yaratmaktadır.

Öneriler

- İşleyiş modellerinde bir ortaklık sağlanmalıdır.
- Teknik şartnamelerin yazılması sırasında, hizmete dahil edilen tüm hastanelerden (farklı dinamiklere sahip olduklarından) görüş alınmalı.
- Hizmet alım modellerinde de hastane personeli ve hizmet firması personeli arasında sıkıntı yaşanmaması için personelin görev ve yetki tanımlamaları tam olarak yapılmalı ve hastane yönetimi bu konuda laboratuvar yönetimine destek olmalıdır.
- Şartnameler hazırlanırken, laboratuvarlar ve iş akışı planlamalarında uzmanların görüşü alınmalı.
- Şehir Hastaneleri organizasyonunda acil tetkikler ile rutin tetkiklerin ayrımı iyi yapılmalı ve Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlarının çalışma düzeni planlanırken acil ve acil olmayan testlerin gün içerisindeki dağılımı gözetilmelidir.
- Ek ödeme, nöbet, fazla mesai gibi ücretlendirmelerle ilgili düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

- Şehir hastanelerinde Tıbbi Mikrobiyoloji uzmanlık eğitiminin nasıl devam edeceği konusunda düzenlemeler net olarak yapılmalıdır.
- Sağlık Bakanlığı şehir hastanelerinin işleyişi konusunda sağlık çalışanlarını acilen ve detaylı olarak bilgilendirmelidir.
- Merkez laboratuvarlar, şehir hastaneleri ve hizmet alımı yapılmış olan hastanelerde çalışan uzmanlar, deneyimlerini daha detaylı olarak paylaşmak ve sorunlara çözüm önerileri oluşturmak üzere dernek merkezinde bir günlük ek bir çalışma daha yapılmasını talep etmektedirler.

4. Halk Sağlığı laboratuvarları

Belirlenen sorunlar

1. Mevzuat

- a. Halk sağlığı laboratuvarları yönetmeliği/yönergenin açık, net ve sorumlulukların belirlenmemiş olması
- b. Yönetmelikteki açıklıktan dolayı lokal olarak yaşanan yönetsel sorunlar
- c. Hastane ve halk sağlığı laboratuvarı Personel Dağılım Cetveli (PDC)'nin il düzeyinde dağılımının hakkaniyetli olmaması
  - i. Mikrobiyoloji uzmanı
  - ii. Biyokimya uzmanı
  - iii. Teknik personel
  - iv. Yardımcı personel
- d. Döner sermaye ve nöbet ücretlerinde hastane sistemi ile uyumun olmaması
- e. Özlük haklarının düzenlenmesine yönelik gereksinimler
  - i. Tayin haklarının düzenlenmesinde eksiklik (halk sağlığı laboratuvarında çalışan uzmanların mecburi hizmet bitiminde veya diğer atamalarda hastane mikrobiyoloji uzmanı kadrolarına atanabilme haklarının verilmesi için düzenleme yapılması)
  - ii. Performansa dayalı ek ödemede hastane mikrobiyoloji uzmanları ile eşit katsayılara sahip olunmaması
- f. Satın alma süreçlerinde tüm sorumluluğun halk sağlığı laboratuvarı mikrobiyoloji uzmanında olması

- g. Döner sermaye/nöbet paraları ile ilgili düzenlemenin yetersiz olması
2. Yönetimsel
    - a. Halk sağlığı laboratuvarlarında geçerli bir organizasyon yapısının olmaması
    - b. Yöneticilerin sorumluluklarının belirlenmesi
    - c. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün halk sağlığı laboratuvar uzmanları ile ilişkilerinin yetersiz olması
  3. Hem yöneticilerde (Merkez ve taşra) hem mikrobiyoloji uzmanlarında hem de halk sağlığı laboratuvarında çalışan diğer çalışanlarda kuruma yönelik aidiyet duygusunun gelişmemiş olması
  4. İş yükünün aşırı olması
    - a. Biyokimya test sonuçlarının onaylanması
    - b. Gözetimli hizmet laboratuvarının kontrol edilmesi ve sonuçlarının onaylanması
    - c. 7/24 hizmet sunumu beklenmesi
  5. Laboratuvara dayalı sürveyans sistemlerinde laboratuvar çalışmalarının yapılması
    - a. İş yükünü kapasitenin çok üstünde arttırması
  6. Uzmanlık eğitimi kapsamında su/gıda ile ilgili bir eğitim müfredatının eksik olması, bu nedenle bu testlerin çalışılması /sonuçların onaylanması durumunda bilgi ve tecrübenin yetersizliğinden sorunlarla karşılaşılması
  7. Temel laboratuvar yönetimi ile ilgili sorunların yaşanması
    - a. Stok yönetimi
    - b. Personel yönetimi
  8. Laboratuvarlara ait alt yapı sorunlarının olması
  9. Alt yapı sorunları
  10. Bilimsel çalışmaların desteklenmesi

Çözüm önerileri

1. KLİMUD bünyesinde "Halk Sağlığı Mikrobiyoloji Laboratuvarları Çalışma Grubu"nun oluşturulması
  - a. Sağlık Bakanlığı ile mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılması
    - i. PDC
    - ii. Döner sermaye

iii. Görev tanımları

iv. Hak ve sorumluluklar

b. Kongrelerde “Halk Sağlığı Laboratuvarları” oturumlarının planlanması

2. Asistan eğitim müfredatında özellikle parazitoloji, tüberküloz, gıda ve su analizleri için merkezde rotasyon programlarının oluşturulması
3. Bilimsel çalışmalarının desteklenmesi için merkezde bir araştırma komisyonunun oluşturulması
4. Laboratuvara dayalı süreyansın yürütüldüğü bazı illerimizde Halk Sağlığı Laboratuvarlarının bölgesel düzeyde referans laboratuvar olmaları beklenmektedir. Öte yandan Tıbbi Laboratuvar Yönetmeliğinde referans laboratuvar adaylarının akredite olması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda Halk Sağlığı Laboratuvarlarında akreditasyona yönelik faaliyetlerin yürütülmesi önem kazanmıştır.
  - a. Bu nedenle, uzmanlık eğitimi müfredatında veya özel eğitim programlarında "laboratuvar kalite yönetimine ilişkin eğitim programları"nın desteklenmesi gereklidir.
  - b. Ülkemizde Sağlık Bakanlığı tarafından özel kontrol programları kapsamında izlenen hastalıklar, uygulanan güncel bildirim sistemi ve korunma-kontrol politikalarına yönelik bilgi ve farkındalık artışının sağlanması (uzmanlık eğitimi sırasında müfredatta veya sonrasında özel eğitim programları ile) gereklidir.
5. Bu gereksinimler; sadece Halk Sağlığı Laboratuvarlarındaki uzmanlar için değil, tüm mikrobiyoloji uzmanlarımız için söz konusudur.

4. Akılcı Laboratuvar Kullanımı

Tıbbi laboratuvarların gelişen bilim ve teknolojiye daha hızlı uyum sağlayabilmesi, işleyişlerinin bir sisteme göre düzenlenmesi ve klinisyen ile laboratuvar arasında hızlı bir iletişim kurulabilmesi amacıyla Aralık 2016'da başlatılan “Akılcı Laboratuvar Kullanımı Projesi” halen devam etmektedir. Laboratuvar Daire Başkanlığı tarafından 17.02.2017 ve 25.05.2017 tarihlerinde geniş katılımlı iki çalıştay ve çeşitli tarihlerde küçük grup toplantıları yapılmıştır. Gruplarca belirlenen konular farklı yuvarlak masalarda ilgili laboratuvar ve/veya klinik branş temsilcileri ile tartışılmıştır.

Çalıştay masalarının konuları şu şekildedir:

- 1.SGK
- 2.PANİK DEĞER/REFLEKS TEST/BİRİMLERİN STANDARDİZASYONU/EŞİK DEĞER
3. Engelleme/Geçerlilik süresi/ Dış Lab. Hizmet Alımı Sınırlandırılması
- 4.BULUŞMA NOKTASI/KONSÜLTASYON
- 5.REFLEKS TEST/TEST ALGORİTMALARI
- 6.SONUÇ RAPORUNUN STANDARDİZASYONU
- 7.LABORATUVAR TAKİP SİSTEMİ/TESTİM NEREDE ÇALIŞILIYOR

Yukarıda listenen konulardan elde edilen çıktılar elektronik posta ortamında tüm katılımcılarla ve Laboratuvar Daire Başkanlığı'nın web sitesinde paylaşılmıştır. Grupların konu başlıklarındaki son düzeltmelerinin ardından pilot bölge çalışmaları yapılarak çalıştay çıktılarının sahayla paylaşılmasına karar verilmiştir.

Test algoritmaları masasında dernek temsilcilerimizin hazırladığı laboratuvar temelli algoritmaların bir kısmının ilgili klinik branşlarla birlikte semptom temelli olarak tekrar hazırlanması talep edildiği için henüz sonuçlandırılmamıştır. Bu amaçla, Erişkin Enfeksiyon ve Çocuk Enfeksiyon Dernekleri, ile Toraks Derneği'nin de katılımıyla derneğimizde bir çalışma yapılması planlanmıştır.